

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., проф. Козак Ю.Г.

“ ___ ” _____ 201 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 8.05056 Міжнародні економічні відносини

за магістерською програмою професійного спрямування

«Зовнішньоекономічна діяльність підприємств (організацій)»

за темою:

**«Підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського
регіону за рахунок інноваційної складової»**

Виконавець

студентка факультету міжнародної економіки

Бондаренко Ольга Ігорівна _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри МЕВ

Уханова Інна Олегівна _____

ОДЕСА-2018

АНОТАЦІЯ

Бондаренко Ольга Ігорівна, «Підвищення міжнародної конкурентоспроможності
Одеського регіону за рахунок інноваційної складової»
(*прізвище та ініціали студента*) (*назва кваліфікаційної роботи*)
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Міжнародні
економічні відносини» за магістерською програмою «Зовнішньоекономічна діяльність
підприємств (організацій)»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процес формування міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону за рахунок інноваційної складової.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону, вплив інноваційних чинників на її формування, методи аналізу міжнародної конкурентоспроможності регіонів.

Проаналізовано зовнішньоекономічну діяльність регіону, визначено сучасний стан інноваційного розвитку та його вплив на міжнародну конкурентну позицію регіону, розраховано інтегральний показник міжнародної конкурентоспроможності. Зроблено аналіз чинників, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність Одеського регіону.

Запропоновано основні напрямки підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону за рахунок інноваційної інфраструктури, зокрема, розвитку технопаркових структур, транскордонного співробітництва.

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність регіону, економіка Одеського регіону, фактори міжнародної конкурентоспроможності, інноваційний розвиток, інноваційна інфраструктура, прямі іноземні інвестиції, регіональний розвиток.

ANNOTATION

Bondarenko O.I. Odesa international competitiveness
(*students surname and initials*) (*work title*)
increasing within innovative component
thesis for Master degree in specialty «International economic relations » under the program
«Enterprise`s foreign economic activity»,
Odesa National Economic University
Odesa, 2018

Thesis consists of three chapters. Object of study is the formation of Odesa international competitiveness within innovative component.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of Odesa region international competitiveness, an innovation impact on its formation, the analysis methods of the regional international competitiveness.

The foreign economic activity has been analyzed. Current innovation development has been defined. International competitiveness index has been calculated. Analyses of the factors, which have an impact on Odesa international competitiveness has been performed. Main improvement directions of Odesa international competitiveness such as the innovative infrastructure, the cross-boder cooperation and the development of technological parks are offered. Keywords: the regional international competitiveness, Odesa region economy international competitiveness, factors innovation development, foreign direct invest, regional development.

ВСТУП

За умов глобалізації підвищується роль регіонів, як самостійних учасників міжнародних конкурентних відносин. Саме в даному контексті особливої важливості набуває проблема формування міжнародної конкурентоспроможності регіону як самостійного суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності.

Дослідженням проблематики міжнародної конкурентоспроможності регіонів присвячено праці багатьох науковців, серед яких можна виокремити Л.П. Альошкіна, І.В. Брикова, М.І. Назарова, Л.М. Яремко. В результатах, викладених науковцями у статтях та монографічній літературі, визначено поняття регіональної міжнародної конкурентоспроможності, наведено аналіз стану міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону. Зазначені праці містять ґрунтовий аналіз щодо окремих чинників міжнародної конкурентоспроможності регіону, однак визначення її є досить динамічним питанням та потребує постійного, цілісного моніторингу задля вирішення проблеми її подальшого підвищення. Особової актуальності дана проблема набуває в умовах приєднання України до європейського економічного простору, який характеризується високим ступенем інноваційності та конкурентної боротьби. Аналіз стану міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону та перспектив її підвищення за рахунок інноваційної складової дозволить економіці регіону більш ефективно інтегруватися у світовий економічний простір в якості суб'єкту міжнародних економічних відносин. Вищезазначене відбиває актуальність теми кваліфікаційної роботи.

Мета роботи. На основі дослідження, аналізу та узагальнення особливостей формування міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону розробити пропозиції щодо її підвищення за рахунок інноваційної складової.

Завдання роботи полягають у наступному:

- дослідити сутність міжнародної конкурентоспроможності регіону;

- вивчити методологічні основи формування міжнародної конкурентоспроможності регіону;
- дослідити фактори формування міжнародної конкурентоспроможності регіону;
- визначити методики оцінки міжнародної конкурентоспроможності регіону;
- проаналізувати сучасний стан включення Одеського регіону у систему зовнішньоекономічних зв'язків;
- здійснити аналіз рівня міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону з виокремленням інноваційних чинників та показників;
- розробити пропозиції щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону за рахунок інноваційної складової.

Об'єктом дослідження є процес формування міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону.

Предметом дослідження виступають теоретичні основи та організаційно-економічні рішення щодо підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону України за рахунок інноваційної складової.

Методологічною основою роботи є теоретичні положення економічної науки, наукові праці вітчизняних та закордонних вчених, присвячені проблемам формування міжнародної конкурентоспроможності регіонів. У роботі було використано наступні загальнонаукові та спеціальні методи: методи узагальнення та синтезу, статистичного та економічного аналізу, SWOT-аналіз, графічні методи аналізу міжнародної конкурентоспроможності.

Інформаційною основою дослідження виступають закони та інші нормативно-правові документи, монографічна та наукова література, Інтернет-джерела, статистична інформація Державної служби статистики України та Міністерства економіки.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання дипломної роботи опубліковано статті на теми: «Аналіз сучасного стану міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону: чинники конкурентних позицій») на міжнародна науково-практична конференція «Наука та суспільство» (м. Київ, жовтень 2017 р.); «Міжнародна конкурентоспромож-

ність Одеського регіону: стан та перспективи підвищення» на науковій студентській конференції «МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ, МАЙБУТНЄ» (м.Одеса, 2016 р.) та тези доповіді «Розвиток транспортної інфраструктури як чинник підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону» на Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «Мікро-, мезо- та макроекономічні аспекти інноваційного розвитку економіки» (м. Одеса, 2017 р.)

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

У результаті аналізу широкого спектра теоретичних та аналітичних джерел щодо проблеми міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону та визначення напрямків щодо її підвищення зробимо такі висновки:

1. Враховуючи наукові доробки вчених-економістів, що досліджують проблеми міжнародної конкурентоспроможності регіону, можна визначити дану категорію як стан оптимального використання факторів конкурентоспроможності регіону в порівнянні з іншими регіонами спрямованих на досягнення економічного розвитку та зростання територіальної одиниці, здатність регіону підтримувати конкурентні позиції на світових ринках у порівнянні з регіонами інших країн – суперників шляхом оптимального використання природних та набутих факторів конкурентоспроможності, що в свою чергу призводить до економічного зростання та розвитку країни.
2. Частка інновацій у формуванні загального індексу конкурентоспроможності країн становить від $1/3$ до $1/2$. Чим ближче країна до того, щоб увійти до числа основних інноваторів, або досягти інноваційної стадії розвитку, тим більша перевага в забезпеченні конкурентоспроможності належними інноваціями. Тому, інновації та рівень інноваційної активності, є найпрогресивнішим фактором, що впливає на конкурентоспроможність економіки регіону.
3. Серед підходів щодо оцінки міжнародної конкурентоспроможності регіону вважаємо необхідним виділити: SWOT-аналіз та графічні методи. SWOT-аналіз характеризується універсальністю, гнучкістю та може використовуватися як для оперативної оцінки, так і для стратегічного планування на тривалий період. Многокутник конкурентоспроможності дає можливість зобразити рівень конкурентоспроможності факторів графічно. Зображуючи на одному малюнку багатокутники конкурентоспроможності для різних регіонів, легко провести аналіз рівня їх конкурентоспроможності за різними чинниками. Його перевагами, з нашої точки зору, є простота, легкість і швидкість здійснення, а головне – наочність.

1. Аналізуючи ЗЕД Одеського регіону слід зазначити важливість транзитного положення Одеського регіону. Область розташована на перехресті міжнародних транспортних магістралей, є складовою міжнародних транспортних коридорів: Пан-Європейський №9, Гданськ – Одеса, Європа – Кавказ – Азія. Одеська область також входить до складу Єврорегіону “Нижній Дунай”, що створило нові можливості співробітництва у різних галузях між прикордонними регіонами Республіки Молдова, Румунії та України.
2. Загальний обсяг експорту товарів Одеського регіону у 2016 році становив 1520,5 млн. дол. США, що становить у % до 2015 року – 88,04 (-11,9%). Імпорт товарів досяг рівня 1247 млн. дол. США та збільшився у порівнянні з 2015 роком на 29%. Сальдо зовнішньої торгівлі товарами позитивне: експорт товарів перевищує імпорт на 273,5 млн дол. США. У 2016 році у порівнянні з 2010 експорт товарів збільшився на 10,7 %, імпорт – зменшився на 64,6%. Загальний обсяг експорту послуг Одеського регіону у 2015 році становив 776,7,6 млн. дол. США, що становить у % до 2014 року –88,37%, (-11.63%). Імпорт послуг досяг рівня 100,6 млн. дол. США та зменшився у порівнянні з 2015 роком майже на 22 %. Сальдо зовнішньої торгівлі послуг позитивне: експорт товарів перевищує імпорт на 676,1 млн. дол. США. У 2015 році у порівнянні 2010 експорт послуг зменшився на 33,3 %, а імпорт – зменшився на 50%.
3. Прямі іноземні інвестиції на 2016 року становили 1331,3 млн. дол. США (обсяг трохи збільшився у порівнянні з 2015 року). У Одеський регіон інвестовано у 1164 підприємства. За період з 2010 по 2016 обсяг інвестицій в регіон показує позитивну тенденцію. У 2016 році з порівнянні з 2010 обсяг ПІІ збільшився на 20%. Серед країн світу лідерами прямого іноземного інвестування в економіку міста у 2015 році були: Кіпр (36,4% від загального об'єму), Велика Британія (8,5%), Нідерланди (12,1%), США (3,7%), Німеччина (4,6%).
4. На основі SWOT-аналізу визначено такі сильні й слабкі чинники (сторони) та можливі зовнішні впливи (можливості та загрози) на подальший соціальний та економічний розвиток Одеської області: ключовими факторами міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону є: потужний промисловий потенціал; потужний міжгалузевий транспортний комплекс; розгалуженість

транспортної системи; членство у європейських міжрегіональних об'єднаннях, вигідне географічне розташування. Серед чинників, що стримують розвиток міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону слід відзначити наступні: незадовільна структура зовнішніх інвестицій, незадовільний стан транспортної інфраструктури, обмеженість мінерально-сировинної бази, висока зношеність основних засобів.

5. Загальний обсяг витрат на інноваційний розвиток в Одеській області суттєво скоротився за 2013–2016 рр. на 98,4% у результаті зменшення витрат на придбання науково-дослідних розробок на 99,9%, придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – на 98,4% та витрат на здійснення внутрішніх науково-дослідних розробок – на 91,9%.

6. За даними Головного управління статистики Одеський регіон у 2016 році здійснив витрати 237456,8 тис.грн (+52 % у порівнянні з 2010 роком), з них 73833,6 тис.грн. на фундаментальні досліджень(+35% у порівнянні з 2010 роком), 59972,9 тис. грн. на прикладних наукових досліджень 103650,3 на науково-технічних розробок (+121% у порівнянні з 2010 роком).

7. В структурі реалізованої інноваційної продукції Одеського регіону за межі України за видами економічної діяльності прослідковуються значні структурні зрушення. Так, у 2015 р. на машинобудування припадало 92,9% реалізованої продукції, а в 2016 р. – 82,9%, тобто зниження на 10 в.п.; на виробництво харчових продуктів та тютюнових напоїв у 2015 р. – 4,4%, а в 2016 р. – 1,2%, тобто зниження склало 3,2 в.п.; виробництво хімічних речовин і хімічної продукції спостерігається як напрям реалізації продукції за межі України лише у 2016 р.

8. У 2016 році загальна частка підприємств, що займаються інноваціями збільшилася у порівнянні з 2011 роком та складає 19, 45% (+23%) Однак, загальна сума витрат зменшилася на 68.37% та складає 49670 тис. грн за даними Головного управління статистики на 2016 році підприємства витратили 6393.9 на внутрішні НДР що на 177% більше за 2011 рік. Зовнішні НДР збільшилися на 36% у порівнянні з 2011 роком. У 2016 році частка витрат на придбання нових

технологій різко збільшилася та складає 462,9 тис. грн, що свідчить про поступове відновлення інноваційної діяльності

9. Для аналізу міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону серед інших регіонів України побудовано багатокутник міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону в порівнянні з середнім значенням індексу міжнародної конкурентоспроможності регіонів України. Як свідчать результати підрахунку у 2016 році Одеська область опинилась на 3-му місці за загальним індексом глобальної конкурентоспроможності серед регіонів України. У порівнянні з 2015 роком оцінки Одеської області зросли по всіх субіндексами міжнародної конкурентоспроможності. У бальних оцінках у порівнянні з 2013 роком Одеський регіон поліпшив свій результат по 7 з 12 складових конкурентоспроможності. Найбільше падіння відбулося за ефективністю ринку праці та технологічної готовності. Особливої уваги потребує підвищення інноваційної складової.

10. За розрахованим загальним інтегральним індексом міжнародної конкурентоспроможності Одеський регіон посідає перше місце.

11. За результатами побудови матриці БКГ експортні товари Одеського регіону, а саме: живі тварини; продукти тваринного походження та продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості, продукти рослинного походження, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості відносяться до "Знаків питання". Їм властива низька частка ринку, але високі темпи зростання. Щоб підвищити їхню ринкову долю необхідні великі витрати. До "Зірок" з переліку товарів аналізу належать готові харчові продукти. Вони володіють найвищими темпами ринкового зростання і займають найбільшу частку на ринку. Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій відносяться до категорії «Знаки питання». Їм властива низька частка ринку, але високі темпи зростання. Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги Транспортні послуги та ділові послуги належать до "Зірок". Вони володіють найвищими темпами ринкового зростання і займають найбільшу частку на ринку.

12. Одним із найбільш дієвих інструментів підвищення конкурентоспроможності Одеського регіону при становленні економіки інноваційного типу є технопарки. Вони сприяють переходу до нового технологічного укладу, прискорюють процес комерціалізації досягнень інноваційної сфери, сприяють більшій ефективності функціонування підприємств малого та середнього бізнесу. І регіоні запропоновано реалізувати проект Технопар «Хемополь» - соціально-економічний аспект діяльності технопарку перевищує максимально прогнозовані суми пільг на податки. Кошти, що вивільняються за рахунок наданих пільг будуть спрямовані: на розширення виробництва, на модернізацію дослідно-експериментальної бази; на розвиток інфраструктури технологічного парку. Пільги на податки при виконанні конкретного інноваційного проекту технопарку діють лише 5 років, після чого всі податки сплачуються в повному обсязі і в такому обсязі, котрий перевершує і компенсує недосплачені податки пільгового терміну.

13. Досвід багатьох країн свідчить, що важливим засобом підвищення міжнародної конкурентоспроможності регіону є кластери. Структура економіки Одеського регіону та наявний потенціал говорять про доцільності формування морського кластеру, що обумовлено необхідністю змін в організації діяльності морегосподарського комплексу Одеського регіону з метою використання переваг регіону для підвищення міжнародної конкурентоспроможності, морський кластер дозволить витримати натиск глобальної конкуренції в Чорноморському регіоні і забезпечити реалізацію задач регіонального інноваційного розвитку.

14. Підвищення інноваційної складової Одеського регіону можливо також за рахунок: розроблення законодавчої, нормативно-правової та науково-методичної бази для підтримки та розвитку інноваційних структур різних типів; запровадження бюджетної підтримки розвитку інноваційної інфраструктури; розвиток мережі регіональних інноваційних структур: інноваційних центрів, новітніх бізнес-інкубаторів і центрів трансферу технологій; створення наукових парків на базі провідних вищих навчальних закладів; формування інноваційно-активних територій (технополісів, наукових парків). Із отриманих

результатів видно, що за умови дотримання вищезазначених дій за усіма розглянутими показниками, які досліджувалися спостерігається тенденція до зростання з надійністю 97% ($R^2=0.97$). За їхньої реалізації Одеський регіоні створить підґрунття активної інноваційної діяльності, створення інноваційної, науково-виробничої інфраструктури, забезпечення інтеграції науково-технічної сфери, виробництва як основних напрямків підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альошкіна Л.П. Регіональний аспект здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Україні // Зовнішня торгівля, 2013. - №2 - С.51-58.
2. Балака Г.А. Сучасний стан та перспективи прямого інвестування в Одеський регіон // Зовнішня торгівля, 2014. – №4. – С. 32-36.
3. Беленький П.Ю. Дослідження проблем конкурентоспроможності / П. Ю. Беленький // Вісник НАН України. 2010. – № 5. – С. 34-48.
4. Болдуєва О.В., Богма О.С. Роль інновацій у забезпеченні економічної безпеки країни./ Болдуєва О.В., Богма О.С// Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності,2016- №5 –с.85-90
5. Бородавкіна Н.Ю. Внешнеэкономическая деятельность в регионе как объект моделирования / Н.Ю. Бородавкіна // Известия Санкт-Петербургского университета экономики и финансов. - 2010. - №1 (57). – С. 47-54.
6. Брикова І. В. Теоретичні основи міжнародної конкурентоспроможності регіону / І. В. Брикова // Економіка та підприємство.– 2005. – № 15. – С. 4-37.
7. Вантажобіг морських торгових портів України за 2015 рік [Електронний ресурс]–Режим доступу: http://ccb.at.ua/publ/analitika/gruzooborot_morskikh_torgovykh_portov_ukrainy_za_2015_god/2-1-0-120.
8. Гончарук Т. І. Конкуренція і конкурентоспроможність: зміст і розвиток в перехідній економіці: [Монографія] / Т.І. Гончарук. – Суми: ВВП Мрія-1 ЛТД, УАБС, 2010. – 81с.
9. Герасимчук З. В. Конкурентоспроможність: теорія, методологія, практика: Монографія. / З. В. Герасимчук, Л. Л. Ковальська. – Луцьк: Надстир'я, 2011. – 94 с.
- 10.Гуриева Л. Стратегия устойчивого развития региона / Л. Гуриева // Проблемы теории и практики управления. – 2012. – №2. – С. 46-57.

11. Дзяд О.В. Інфраструктура інноваційного розвитку в економіці знань [Електронний ресурс] / Дзяд О.В.// – Режим доступу: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/Збірник/2011-1/Дзяд.pdf>
12. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до веб-сайту: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
13. Єрмакова О.А. Підвищення конкурентоспроможності приморських регіонів України на основі кластерної моделі / О.А. Єрмакова. – О.: Фенікс. – 2011
14. Єрмакова О. А. Регіон як самостійний суб'єкт міжнародних економічних відносин / О. А. Єрмакова // Актуальні проблеми економіки: наук. журнал. – 2010. - №4(106). – С. 169-175.
15. Єрмакова О. А. Роль кластерів у підвищенні міжнародної конкурентоспроможності регіону / О. А. Єрмакова // Економіка промисловості: наук. журнал. – 2009. - №5. – С. 75-82.
16. Єрмакова О. А. Світовий досвід створення та функціонування морських кластерів / В. М. Осипов, О. А. Єрмакова // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. - Одеса: ОДЕУ, 2009. - №36. – С. 306-312.
17. Закон України „Про стимулювання розвитку регіонів” № 2850- IV від 08.09.2005 // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - №51. - ст. 548.
18. Закон України «Про транскордонне співробітництво» №1861-IV від 24.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - №45. - ст.499.
19. Закон України „Про зовнішньоекономічну діяльність” № 959-ХІІ від 16.04.1991 (Редакція станом на 28.06.2015) // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 29. - ст. 377.
20. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2016. Назустріч економічному зростанню та процвітанню. – К: Фонд ефективного управління, 2014. – 208 с.
21. Изард У. Методы регионального анализа. Введение в науку о регионах / Уолтер Изард. – М.: Прогресс, 2013. – 147с
22. Кныш М. И. Конкурентные стратегии: Учеб. пособие.- СПб.: Б. и., 2012. – 94 с.

23. Козак Ю. Г. Зовнішньоекономічна діяльність регіону: навчальний посібник / Ю. Г. Козак, О. А. Ермакова. – Одеса: Фенікс, 2013. – 331с.
24. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Козак Ю.Г., та ін.]; За ред. Ю.Г. Козака [5-те вид.] – К.: ЦУЛ, 2015. – 560 с.
25. К. Ю. Комолова Функціонування та розвиток об'єктів інноваційної інфраструктури [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=1475>
26. Міжнародна торгівля / [Козак Ю.Г. та ін.]; За ред. Ю.Г. Козака, [5-те вид.] – К.: ЦУЛ, 2015. – 560 с.
27. Концепція державної регіональної політики / Протокол Кабінету Міністрів України №32 від 2.07.2010 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку та будівництва України. – Режим доступу: <http://minregionbud.gov.ua/index.php?id=895>.
28. Концепція Державної цільової економічної програми розвитку інноваційної інфраструктури на 2017-2021 роки [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку та будівництва України. – Режим доступу: <http://minregionbud.gov.ua/index.php?id=1394>.
29. Кот Т.В. До питання оцінки міжнародної конкурентоспроможності: регіональний аспект // Вісник соц.-ек.досл. ВІП.34- 2014 – С. 90-95.
30. Мозгальова В.М. Основні конкурентоспроможні фактори Одеського регіону // Вісник соціально-економічних досліджень – 2011 - №2(4) - С.53-58.
31. Мікула Н.А. Транскордонне співробітництво: посібник / Н.А. Мікула, В.В. Толканов. – Київ: видавництво Крамар, 2011. – 259 с.
32. Мікула Н.А. Єврорегіони: досвід та перспективи [Електронний ресурс] / Н.А. Мікула. // Регіональна економіка. – Режим доступу: <http://znc.com.ua/ukr/pub/book/book-mikula-2014/book-mikula-2014-p116-157.pdf>.

33. Назаров М. І. Конкуренстоспроможність регіону: суть та властивості [Електронний ресурс] / М. І. Назаров // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2438>.
34. Овчарук В.В. Особливості оцінювання конкурентоспроможності регіонів // Вісник соц.-ек. досл.:ВІП.40 - 2010 - С.55-67.
35. Осипов В. М. Пріоритети соціально-економічного розвитку Українського Причорномор'я в контексті новітньої регіональної політики / В. М. Осипов, О. А. Єрмакова // Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки. – 2014. - №2 (44). – С. 76-82.
36. Офіційний сайт головного управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс]–Режим доступу до веб-сайту: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
37. Онлайн сервіс перевірки контр-агентів [Електронний ресурс]–Режим доступу до веб-сайту: <https://youcontrol.com.ua>
38. Піддубний І.О. Піддубна А.І. Управління міжнародною конкурентоспроможністю регіону: Навч. посібник / Харківський національний економічний ун-т. — Х. : ВД "Інжек", 2013. —121с.
39. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання розвитку транскордонного співробітництва та євро регіонів» №587 від 29.04.2010р. // Офіційний Вісник України. – 2011. - №18. - ст. 938.
40. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» №1001 від 21.07.2011 // Офіційний Вісник України. – 2012. - №30. - ст. 232.
41. Раєвнева О.В. Статистичне моделювання та прогнозування: навч. посібник / Раєвнева О.В. — Харків. Вид. ХНЕУ, 2012. — 170 с.
42. Регіональне управління зовнішньоекономічною діяльністю в умовах інтеграції України в глобальний економічний простір: метод. рек. / О. О. Труш, В. В. Говоруха, С. В. Белан та ін.; за заг. ред. О. О. Труша. - К. : НАДУ, 2010. - 36 с.
43. Рябцев В.М. Конкуренстоспособность: экономика, стратегия, управление / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Инфра-М, 2011. –137 с.

44. Соціально-економічний розвиток регіонів Українського Причорномор'я: теорія, методологія, практика: Монографія / За ред. академіка НАН України Б.В. Буркинського / Осипов В.М., Моліна О.В., Горячук В.Ф., Півоварчук І.Д., Єрмакова О.А. та ін. – Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2010. – 376 с
45. Соціально-економічний розвиток регіонів Українського Причорномор'я: теорія, методологія, практика: Монографія / За ред. академіка НАН України Б.В. Буркинського / Осипов В.М., Моліна О.В., Горячук В.Ф., Півоварчук І.Д.,
46. "Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 - 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DF46L00A.html Єрмакова О.А. та ін. – Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2010. – 376 с
47. Уханова І. О. Розвиток технопаркових структур в системі забезпечення державної інноваційної політики України [Електронний ресурс] / Уханова І. О. // – Режим доступу: http://opu.ua/upload/files/diss/new_diss/diss_Uhanova.pdf
48. Федак Т. В. Регіональні фактори забезпечення конкурентоспроможності регіону // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. - Львів. - 2010. – 50 с.
49. Федорчук О.С Міжнародні потоки прямих іноземних інвестицій: сучасний стан та тенденції розвитку [Електронний ресурс] / Федорчук О.С // Ефективна економіка. – Режим доступу <http://www.economy.nayka.com.ua/o1&z=2798>.
50. Харламова Г.О. Математичні методи, моделі в економіці / Г.О. Харламова // Актуальні проблеми економіки. - 2010. – №12(102). – С. 232-239.
51. Харічков С.К. Фактори міжнародної конкурентоспроможності регіону в умовах інноваційного розвитку/ Харічков С.К. // Економіка: реалії часу – 2015 - №6 –С.142-146

52. Шульц С.В. Регіональна політика в Україні: еволюційні засади та стратегічні перспективи // Регіональна економіка, 2014.-№3 - С.26.
53. Яремко Л. Глобальна конкурентоспроможність регіону / Яремко // Регіональна економіка-2013.-№1.- С. 51-67.
54. A Study on the Factors of Regional Competitiveness [Electronic resource]. - Mode of access: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies.pdf.
55. Global Competitiveness Report 2009-2010 [Електронний ресурс] // The World Economic Forum. – Geneva, 2009. – 495 p. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/pdf/GCR09/GCR20092010fullreport.pdf>.
56. Global Innovation Index 2012 [Electronic resource]. - The World Intellectual Property Organization. – Mode of access: www.globalinnovationindex.org.
57. Global Innovation Index 2014 [Electronic resource]. - The World Intellectual Property Organization. – Mode of access: www.globalinnovationindex.org.
58. Porter M.E. The Competitive Advantage of nations. London: London, 1990. 855 p.
59. National Innovation Strategies [Electronic resource]. - Mode of access: http://www.pi.gov.pl/eng/chapter_86528.asp
60. Regional Economies as Knowledge Laboratories / P. Cooke, A. Piccaluga (eds.). Cheltenham, UK, Northampton, USA: Edward Elgar, 2004.
61. Saxenian A. Regional Advantage: Culture and Competition in Silicon Valley and Route 128. Cambridge: Harvard University Press, 1994.
62. UNECE - National and regional strategies [Electronic resource]. - Mode of access: <http://www.unece.org/publications/124rw97.html>
63. Zander I. The microfoundations of cluster stickiness-walking in the shoes of the entrepreneur // Journal of International Management. 2004. 10. P. 151–175.

